

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na vekel!“

Nar. pesem.

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto . . .	6 for. 20 kr.
„ pol leta . . .	3 „ 30 „
„ četert leta . . .	1 „ 70 „
„ mesec . . .	— „ 60 „
Po pošti:	
Za celo leto . . .	7 for. 50 kr.
„ pol leta . . .	3 „ 80 „
„ četert leta . . .	2 „ — „
„ mesec . . .	— „ 70 „

Št. 60.

V Celovcu v saboto 28. julija 1866.

Tečaj II.

Slovanska politika.

Avstrija in Pruska se pomirjate, — Bog daj, da se nam skorej verne zlati mir! Več kot 20 milijonov šteje Avstrija Slovanov in Romanov, ki vsi enoglasno kličejo in prosijo za mir. Tudi med Nemci in Madjari jih je gotovo veliko več tacih, ki so za mir, nego tacih, ki so za vojsko. Le mala peščica jih je, ki na vse gerlo kričijo, naj se Avstrija ne vda, timveč vojsko naprej žene do poslednjega moža. In ravno ti ljudje so taki, ki zvonec nosijo in po svojih časnikih vlado in ljudstvo šuntajo na vojsko.

Kaj pa je, da tako kričijo?

Po naših mislih je huda vest, ki jih peče in straši. Pervo namreč, kar Napoleon in Prus tirjata, je to, da Avstrija iz nemške zveze stopi.

Ako se pa to zgodi, zgubi Avstrija svojo nemško podlago in podobo in djano je za avstrijske Nemce; kajti Slovani, katerih je tolika večina, bojo se vsedli na prvo mesto, zvonec nosili in sčasoma vse Nemce poslovanili. Strah je Nemce in bojijo se, da bi Slovani zanaprej ne delali z Nemci tako, kakor so do zdaj Nemci počenjali z njimi: Huda vest je, ki jih peče!

Resnica je, ktere nihče tajiti ne more, da so avstrijski Slovani stoletja in stoletja razun butare, ktero so nosili vsi drugi narodi, imeli še ta križ, da njih materni jezik ni imel nobene pravice in veljave niti v šolah niti v pisarnicah, — jarm ptuje besede je tlačil Slovane!

Ravno tako dokazana je pa tudi ta resnica, da avstrijski Slovani nočejo delati sile in krivice nobenej narodnosti, da ne želijo gospodovati nad drugimi narodi in jim po sili vrivati slovanskega jezika. Oni so skušali,

kako grenko in hudo je nositi jarm tuje besede in so zapisali na svoje bandero zlate besede: „Ravnopravnost vseh narodnost.“

Kako prazen in aboten da je ta strah Nemcev pred Slovani, priča nam manifest ali slovesno pismo, ki ga je slovanski shod v Pragi leta 1848 razposlal na vse narode. V tem pismu se beró te le besede:

„Očitno in slovesno naznanjamo, da ni nikoli bila in tudi nikoli ne bo naša misel in volja, ktero koli neslovansko narodnost oškodovati ali tlačiti. Vse naše djanje in nehanje meri le na to, da pravilo ravnopravnosti vseh narodov zadobi v avstrijskeje cesarevini polno svojo moč pa veljavo in se resnično tudi vpelje v djansko življenje.“ Tako so govorili najiskrenejši in najimnitnejši rodoljubi iz vseh slovanskih kolen, — govorili so tako zmerno in pravično 6. maja 1848, ko je po celej Evropi vse šlo po koncu. In to pravilo je veljalo vsem avstrijskim Slovanom od leta do leta in veljalo bode tudi zanaprej: Vse, kar se je od tistih dob pisalo po slovanskih časnikih in knjigah, — kar se je tirjalo po njih prošnjah, — kar se je sklepalo po njih deželnih zborih, vse vse diha ravno tisto pravilo, — pravilo narodne ravnopravnosti. — „Dajte vsakemu narodu svoje“, ta glas in klic odmeva po vseh dolinah in planinah obširnega sveta slovanskega.

In ravno lani je oče slovanske politike, g. dr. Fr. Palacky, v svojej knjigi: „Idea avstrijske države“, to pravilo vnovič razjasnil in poterdil. Po mislih slovanske politike je Avstrija tista od božje previdnosti vsred Evrope postavljena država, v kterej naj različni narodi v miru in ljubezni prebivajo, pa — kakor nosijo enake butare — naj tudi uživajo enake pravice, zraven pa pravo omiko in ljudsko svo-

bodo širijo v prostorne jutrove dežele, kjer še nesrečni narodi v smertnej senci zdihujejo.

Slovanska politika ne meri na to, da bi se v lepej Avstriji med seboj tlačili in pikali, — ali svoje oči obračali proti večernim deželam, kjer nas ne potrebujejo, da! še celo nočejo; slovanske politike jedro je: „Narodna ravnopravnost in naprej proti Jutru!“ Avstrija bi po tej politiki postala prava Švajca na monarhijskej podlagi in v večej podobi. Tudi v Švajci prebivajo trije različni narodi, tam so Nemci, Francozi in Talijani, — pa ni slišati, da bi se med seboj vjedali ali tlačili. Nemeč ima po svojej zemlji vse lepo nemški, Francoz francoski, Talijan talijanski. Svobodo in srečo uživajo vsi, in zakaj? Tam velja slovanska politika: Narodna ravnopravnost! Ali bi ne bilo kaj takega mogoče tudi v našej Avstriji! Prav lahko! Nemci znebite se svoje nemške politike, Madjari izbite si iz glave svojo veliko Madjarijo, pa poprimita se slovanske politike, ktere jedro in geslo je: Narodna ravnopravnost in naprej proti Jutru! Nobeden teh narodov ne bo silil od Avstrije in se ločiti od nje, kakor to vidimo v Švajci. Nemci ondašnji ne mislijo na veliko Nemčijo, Francozi malo marajo za francosko slavo, in Talijani ne sanjarijo od zedinjene Italije. V Švajci imajo in uživajo svobodo in srečo, v Švajco jim tudi visi njih serce in glava. Leta 1862 je poslanec Biksio v italijanskem zboru rekel: „Mi vzamemo Tesin, Korsiko in Malto.“ Proti tem besedam je cela Švajca krepko protestovala pred celim svetom in tak hrup je postal po celej deželi, da so ga talijanski ministri komaj potažili. Ni treba, da živi v enej deželi le en narod; treba je le, da so narodi med seboj pravični in da ne vriva eden drugemu svoje besede in svoje navade. Kjer

Besednik.

Pismo z bojišča.

Kustoca 30. junija 1866.

Predragi moj brat!

— Zdaj ti pa hočem kratko popisati kako smo šli v bitvo na križnej gori (Monte croce) in kako srečno in slavno da smo jo končali. Mi — to je brigada Kirchsberg — smo jo 22. junija odrinili od Lonige. Na velikem travniku blizo sv. Bonifacija smo kuhali, ob štirih popoldne prej se podali do nekega velikega travnika, kjer smo spet kuhali in jedli. Tu smo ostali celo noč, pa se dobro počili pod milim nebom. Ob šestih zjutrej smo odšli proti sv. Luciji, kjer smo ogledovali tisto pokopališče, na katerem je leta 1859 naš 10. lovski batalijon toliko zgubo terpel in podjan bil. Pri sv. Luciji smo kuhali in ostali celo noč, pa spali nismo nič, ker dež je celo noč scurkoma lil, tako da smo bili vsi do kože mokri. Obleka in druga vojaška oprava je bila vsa namočena in strašno težka. 23. jun. zvečer se nam

je dalo nanaglomna na znanje, da stopimo prihodnji den, to je 24., pred sovražnika. V persih nam je serce tolklo, da si ga lahko slišal! Poveljnik nam je govoril resne, krepke pa tudi mile besede, naj se bijemo zvesto in serčno za cesarja in domovino. Na vse zgodaj (24.) vstanemo in se napravimo; preden pa odrinemo, zakliče nam major: „Ladet“ — „nabašite!“ Zdaj smo čutili, da je resnica. Prav tiho zapustimo vas pri sv. Luciji in se podamo proti Vilafranki, kjer smo se na nekej višini vsedli. Odtod že slišimo, kako zdolej v dolini gromi in poka, in vidimo vse v dimu pa vojake semtertje se pomikovati in jezdit. Minula je ena ura, kar pride ukaz, naj se odtod podamo naprej proti vasi „Soma Kampanja“. Tu smo se vsedli na nekem pokopališču okoli male cerkvice; kdor je mogel, spal je tukaj in se malo počil. Mimo nas so že nosili in vozili ranjene, pa tudi gonili vjete Talijane; to so bili čudni ljudje, vsi divji in jezni ter so se nam mimogredé gerdo spakovali. Zdaj pa zadoni nanaglomna beseda: „Maro-čič naprej v ogenj!“ Obesimo svoje telečake ali torništne in se pomikamo tiho kakor miš proti nekemu homcu, na katerem je stalo šest polkov našega nasprotnika. Ko nas zagledajo, začno vsi vriskati in tuliti, kakor bi nam hotli reči: „Le pridite, vam

bomo kožo že dobro namazali, kakor smo jo namazali že trem drugim (regimentom) polkom, ki so nas pred vami napadali.“ Pa sirote so se močno goljufali! Preden pa jih začnemo naskakovati, ukaže se nam, naj torništne odložimo, kar smo serčno radi in veseli storili. Zdaj se zavpije: „Na skok“, in dirjaje in kričaje smo se vsuli najpred s homca, na katerem smo stali, doli v dolino in po tem spet navkreber proti verhu, kjer je nasprotnik naš čakal. Krogle so letele na nas kakor toča, že je marsikteri mertev ali ranjen na zemlji ležal, mi pa vendar ne jenjamo, ako ravno smo že kake pol ure na skok leteli in že komaj dihal. Že smo le nekaj korakov od verhunca, kjer je nasprotnik stal, — tu nas pa prava ploha — se ve da ne vodena temuč svinčena — obuje. Krogle so med nami švigale tako, da nismo več vedeli kaj početi. Veržemo se na tla in obličje in to je bila naša sreča. Tu na tleh leže sem slišal krogle okoli sebe in nad seboj žvižgati, najbližnji sosed moj na mojej strani dušo spusti in že sem mislil, da je tudi po meni djano in da ne uide živa duša. Pa še enkrat se vzdignemo, skočimo po koncu in začnemo dreti naprej, — hurah! zdaj zagledamo, kako da se nasprotnik zadnjičji pomika in vedno bolj in bolj v beg dirjati začne. Na vso sapo se

je svoboda in pravica, sreča in blagostanje, tam je narod rad in vesel, in gorje vsakemu, kdor mu napada domovino! Ako se Avstrija osnuje in uravna po slovanskej politiki, bojo vsi narodi srečni in veseli v Avstriji; narodi pa, ki so zunej Avstrije: Nemci, Slovani in Romani, bojo videli srečo in veselje svojih sorodnih bratov in sline se jim bojo cedile po Avstriji. Avstrija! ne bodi niti nemška, niti slovanska, niti madjarska, niti romanska, — bodi Avstrija, bodi prava mati vseh svojih narodov — poprimi in derži se slovanske politike, potem bo deš velika pa slavna!

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Rogovileži; — primirje; — monturska komisija; — strah po deželi; — nabira novincev; — ranjenici; — dva Čeha.) Znano je, da imajo najhujši nasprotniki sedanjega ministerstva svoje gnjezdo posebno v Gradcu in na Dunaju. Ti nemški politikoni ne morejo pozabiti ožega državnega zbora, v katerem je nemčija se košatila in tlačila druge narodnosti. Zatorej toliko adres na Dunaju, v Gradcu itd., v katerih mestni odborniki cesarja in njegovo vlado tako zelo napadajo. Pa slava presvitlemu cesarju in visoki vladi, — prav moško vdarjata tem rogoviležem na perste, dobro vedé, da Dunaj ali Gradec ni še Avstrija. Naj pa tudi celi svet sam sodi, ali je to lojalno in domoljubno, ravno zdaj, ko je Avstrija od zunaj v toliko stiskah in nevarnostih, še znotraj vodo kaliti in vladi tako nagajati? To le delajo nekteri Nemci in Madjari in sicer ravno tisti, ki med njimi zvonec nosijo. Slovani tega ne delajo; res niso na vse strani s sedanjim ministerstvom zadovoljni, — pa vendar zdaj molčé in čakajo boljših in lepših priložnosti, kjer bojo razkrivali pritožbe svoje in delali obrajt. In tisti čas menda ni več daleč, saj se nareja mir in skorej nastopi spet ustavno in svobodno življenje. Kdor ljubi ustavno in svobodno gibanje in komur je kaj za kri in življenje toliko milijonov ljudi, ta zdihuje po zlatem miru. Še te dni se pokaže, kaj imamo pričakovati. Naj pa pride, kar hoče — mir ali vojska — ministerstvo naj zdaj ne odstopi in naj se ne vklanja nemškim in madjarskim rogoviležem! — Za gotovo se je po našem mestu novica raznesla, da nas monturska komisija spet zapusti in gre

nekam drugam na Ogersko. Zdaj je pa spet vse potihnilo in kaže se, da še dalje pri nas ostane. To je dobro in taži pa pomirja prosto ljudstvo na kmetih. Kajti po deželi se raznašajo čudne novice, ki delajo ljudem strah in grozo, — pa vsega tega ni treba. Naše meje proti Italiji so dobro zavarovane in vse je napravljeno tako, da se bojo Garibaldijanci dobro opekli, če pridejo. Zatorej serčnost in mirnost! Ravno včeraj je šlo spet nekaj vojakov na laško mejo in nabirajo se novinci, ki tudi skorej pojdejo branit deželo našo. Slišimo od več strani, da kmetje radovoljno dajejo svoje sinove in hlapce, kar je res lepo in hvale vredno, — vendar smo pa tudi slišali praviti od nepokojev, ki so se vneli ravno zavoljo vojaške nabire ali rekrutbe. Še so taki neumneži, ki mislijo, da je občinski župan ali kak odbornik to storil, da so tega ali unega vzeli k vojakom. So pa tudi taki sleparji, ki abotnim ljudem za denar obe-tajo, da jih bojo od vojaščine rešili; ako pa vendar le ostanejo, po tem pa dolžijo tega ali unega, ki je to naredil. Slovenci! pametni bodite in ne dajte se nikomur za nos voditi in za kervavi denar ociganiti! — Ranjeni in bolni vojaki se tu precej hitro ozdravljajo in se že razpošiljajo po deželi, da okrevaajo do celega. Težko ranjenih je tudi nekaj umerlo in bili so vsi lepo in slovesno pokopani, naj so bili tudi bornega in nizkega stanu, — ne dela se noben razloček. „Klagenfurterica“ pa sina tukajšnjega g. dr. Burgerja 3—4 krat omenja in hvali, kako junaško se je vojskoval in dal svoje življenje. Kaj lepo je to, — pa to jih je storilo tisoč in tisoč — vsi so hrabri naši korenjaki in junaki. — Časniki razglašajo, da sta dr. Palacki in Rieger na Dunaj poklicana. Mi bi se ne vstrašili, da vlada poprašuje v sedanjih okoliščinah ta dva slavna Čeha, — vendar je ta novica po naših mislih le nova račica, ki so jo po svetu spustili Nemčoni, naj strašijo prosto nemško in madjarsko ljudstvo in šuntajo ga proti sedanjemu ministerstvu; skorej bomo zvedeli resnico.

Iz Doberlevasi. (Kaj nam hasnijo nemški pozivi in nemčevanje po šolah?) Pred nekaj dnevi naletim na trumo kmetov, ki so pri c. kr. uradnji oglase ogledovali in strašno se mučili, da bi nekaj pozvedeli iz manifesta, ki je bil Slovincem nemški pisan. Na njih prošnjo jim razložim besede, in zapazivši, da jih je nek lažnik ali kak tak človek, ki sam ne razume dobro nemškega jezika, nalagal, rekši

„Izverstno ste se deržali, in vi vsi ostanete še vedno stari junaški Korošci!“

To je bilo veselje, — pa serce nas je bolelo, ko smo okoli in okoli videli mertve in ranjene. Solze so me skorej posilile in polile, ko sem ogledoval kervavo mesto, kjer smo se tako grozovitno bili in sekali: Vojska je strašna reč in gorje mu, kdor jo napravlja po krivici!

Od našega Marojčičevega polka jih je mertvih in ranjenih menda 122; od moje kompanije je eden mertev, 7 pa ranjenih; največ jih je padlo pri 10. in 11. kompaniji, pri 11. menda celo 50. Dva dni smo pokopovali merliče in potem se podali v vas „Somakampanja“, kjer smo en cel den ostali ter svoje orožje čedili in ravnali. Zdaj smo v Kustoci, pa vsi ne stanujemo po hišah, vas je le majhena in nima za vse prostora, tako da nekteri pod milim nebom stanujejo. To se samo ob sebi razume, da tukaj le kake dva dni ostanemo in se potem zopet podamo za sovražnikom, ki jo je menda daleč od nas pobrisal. . . . Spominjajte se nas v svojih molitvah in ostanite zdravi! Bog ve, ali se še kdaj vidimo tukaj na svetu!

jim, da so po besedah manifesta skorej vsi vojaki pobiti in da se nam je bati Prusov celó v naše kraje. To je naše pridne kmete strašno vznemirilo. Jaz si po moči prizadevam, jim to klaverno misel iz glave izbiti. Potem jim še oglas, ki zadeva cufanje, razlagam, kar jim je bilo prav ugodno. Pri tej priliki so se mi strašno smilili radovedni kmetje in resno sem začel prevdarjati, koliko in kaj nam koristi nemčevanje po šolah. Mnoga leta se jim je ubijal nemški jezik v glavo in vendar ne znajo še toliko, da bi kratke sestavke manifesta razumeli! Sicer so se res naučili brati nemški, pa še to so večidel pozabili. Nek kmet je rekel, da je nekđaj gladko bral kakor vrabček svoje pesmi, zdaj pa komaj pozna nekatere čerke; kajti že dolgo ni prebiral nemških spisov, ker jih ni zastopil. Vaščani znajo vsi slovenski, okolica je pa tako čisto slovanska. Zakaj ta mešanica? Ali ima pri takih okoliščinah vse to kak drug namen, kakor ravno ponemčiti te kraje in da se vstreže šesterim uradnikom v škodo celega občinstva? In še ta vzrok bi bil brez podlage ker pošiljajo uradniki svoje otroke večidel v Celovec ali v št. Pavel v šolo. Koliko koristnega bi mogli učiti tako pridni in vrli učenci, ki jih imamo, ako bi se toliko zatega časa z nemščino in jezikoslovjem ne potratilo! Novi časi so nastopili. Toliko narodnega duha in moškega značaja pa tudi še imamo mi Doberlevaščani, da se ne bomo dali ponemčiti. Mi ne tirjamo nič prenapetega; hočemo pa, da se nam pravica godi in vse to da, kar nam je tudi cesar sam zagotovil. Pravica je podlaga državam! Ne zabite vendar tega, da danes ali jutri prepozno ne bo!

V Ljubljani 25. julija. A. B. (Nabira prostovoljnih deželnih strelcev; planinski strelci; bar. Bach in njegovo obnašanje.) Danes zjutraj se je začelo nabiranje prostovoljnih dezelnih strelcev, kateri bodo imeli nalogo združeni z vojniki braniti deželo proti sovražnim napadom. V ta namen je dovolilo ministerstvo znesek 60.000—80.000 gld. in se bo nabralo lahko izdatno število brambovcev, posebno ker je plača dobra. Na roko dobi vsak 8 gld., taki pa, ki so že služili pri vojaki, 10—15 gld., potem pa za dan 54 kr., šarže ali častniki pa po 57—73 kr. Plača za oficirje je 50, 60 in 75 gld. na mesec, za zdravnike 50—60 gld. Danes se jih je nabralo že okoli 100; nabiralo se bo pa pri vseh okrajnih gosposkah. Kakor je tedaj iz tega videti, je to vse kaj družega, kakor pa neredna črna vojska, s katero se je prav po nepotrebnem plašilo ljudstvo. Naši planinski strelci so jo morali kar hipoma odriniti na Dunaj, kakor je znano; zdaj bi jih tukaj dobro potrebovali, pa jih ni. Saj so se vendar nabirali za domače gorate kraje, kakor že njih ime kaže, in vendar so potegnili na sever. Koroški pa so ostali doma; zakaj ne tudi naši, tako praša marsikdo. Morebiti da nam jih pošljejo nazaj?

Obnašanje našega deželnega poglavarja barona Bacha v zadnjem času je zbudilo veliko nevoljo po celem mestu. Vsakemu se jako čudno zdi, da se ta gospod tako malo meni za deželne in mestne zastopnike ter jih skorej razžaljivo prezira, na drugi strani pa si prizadeva privatne družbe s posebnim dopadanjem na vrh stavljati. Tako obnašanje dela le hudo kri med ljudmi, posebno pa še zavolj tega, ker oseba g. poglavarja je po svojem imenu ne more biti prav nič priljubljena. Toliko bolj naj bi se g. baron trudil pridobiti si ljubezen ljudstva, kar pa doslej v svojej visokosti menda ni še za potrebno spoznal.

Iz Zavraca 21. j. (Strah pred Lahom in vojsko.) Tukaj se kaj zelo Lahov bojé. Govori se, da so že na poti v Gorico (!). Vse je nekako žalostno in pobito. Nekoliko Goričanov je strahú že v Idrijo bežalo; drugi pa se pridno posvetujejo, kam

zaženemo za njim in ga podimo tako daleč, da nam škodovati ni več mogel. Pa kmalo se spet ustavi in misli še dalje nas dražiti pa streljati na nas, — kar začno naši junaki s tistimi 6 kanonami ali topovi, ki jih je na verhu nasprotnik popustil, streljati in to prav srečno; kajti drugi den smo na tistem mestu našli veliko mertvih, in med njimi je bil tudi nek general, kterege klobuk smo tam pobrali.

Preljubi moj brat! kako smo zdaj peli in juckali, skakali in rajali, kako se objemali in ljubili, — tega ti ne morem popisovati, to mora človek le sam videti in čutiti. Pa tudi delo je bilo nevarno in težavno, bitva kervava in strašna.

Dva dni smo po tem počivali na križnej gori, pa hudo vreme nam je kaj hudo nagajalo. Velika sreča za nas je bila ta, da smo veliko šotorjev v pest dobili, ki jih je Lahón na mestu pustil; le-ti so nam zdaj delali prijetno streho. Vjeli smo okoli 7000 Pijemontezov; koliko pa je mertvih in ranjenih, ne da se še na tanjko povedati. Dobili smo tudi 4000 pušk, 6 topov, veliko vojaških torb, kap in klobukov in drugega vojaškega orodja, kterege so Lahoni že na begu od sebe pometali. Plen je bil bogat. — Precej po bitvi nas je poveljnik ali komandant naše armade pohvalil tako le:

da bi živino in blago poskrili. V Idriji jim mislijo neki z muziko naproti iti, da bi več usmiljenja našli. Tudi črno vojsko so tu hotli napraviti, ali kmetje se nekako ustavljajo; tedaj pa tudi ne vem povedati, ali bo kaj iz tega, ali nič. Naš kmet ni za črno vojsko. Vse bi le rado mir in zopet le mir! Menim pa, da si ljudje preveč strah delajo, in da bo javeljne tako, kakor se govori. Ker pa ljudje begunce vidijo ali vsaj od njih slišijo, postajajo klaverni in se prašajo skrbni, kaj bo? Da bi se nam skorej ljubi mir povrnil!

V V Gorici. Δ (Konec šol v Gorici). Zadnji petek smo šolski prah zapustili, kajti zadnji mesec res nismo po drugem hodili v šolo kot debeli prah požirat. Od kar se je zopet na Laškem začel boj, gugalo se je med nami vse, temveč ker smo blizu laške meje in ker imamo tudi nekoliko součencev Lahov ali pofurlanjenih Slovencev. Zato smo že okoli sv. Ivana — kterege mi Slovenci, zvesti Avstrijani v politični pratiki zopet rudečega zaznamovati smemo, pričakovali, da bodo šole zaperli. Osmaci, kateri so se bili za preskušnjo zrelosti oglašili, morali so na nos na vrat pisariti in znojiti se od ranega dne do večernega mraka. Preskušali so tudi več izverstnih Slovencev — da bi jih Bog v teh revnih časih obogatil, da bi nam ne le sami duhovniki, ampak tudi kot pridni uradniki v prihodnje koristili in naše uborno stanje podpirali! Videlo se je tudi zadnje tedne, kako malo naši birokrati pedagogike zastopijo, da so njih ukazi nas še zmiraj mučili in v šolo silili, ko so bližnja in daljna mesta svoje učilnice že zaperla bila. Kako smo ploskali, ko so nam napovedali, da bo šola do konca meseca terpela, kako se krohotali, ko so vojakji drugikrat gimnazijo zasedli. Učencev vseh je letos bilo kacij 404 — 407, katerih je 56 izverstno izveršilo šolo. Kacij 70 je bilo negodnih za viši razred. Med temi je več kot polovica taci, ki bodo po počitnicah še enkrat preskušeni. Bolj zanimive so pa narodne razmere med dijaci. Slovencev je bilo več kot polovica, namreč 217, drugi so deloma Furlani in Italijani, deloma pa Nemci. Koliko je zlasti med Furlani in Italijani zgubljenih sinov matere Slave! Tu so lepi nasledki one birokratične politike, ki je z vsemi pripomočki Slovence zatirala in potujčevala! Pravi zastopniki avstrijskih načel še zmiraj niso tega spregledali, ali jim pa kratkovidneži, optimisti in oleseneli birokrati še zmirej državi pogubne razmere tukajšnjih krajev zakrivajo. Preslepi ljudje, da še sedaj tega ne previdijo, da je neobhodno treba narodne napade z narodnim orožjem odbijati. Vse zmage na suhem in mokrem nam nič ne pomagajo, zastonj so tekli potoki kervi, ako se bodo slovenske pokrajine tudi znanprej po starem kopitu italijančile! Prestreženo Favettovo pismo nam vendar naravnost pove, kam da poitalijančeni merijo; to si je Favetti za največjo slavo in zaslugo štel, da je skoz 14 let Gorico sistematično potujčeval, in žali Bog — ker ga je vlada sama podpirala, svoje naklepe le preveč dognal. Tisti pa se zelo motijo, ki mislijo, da bo sedaj bolje, ko so Favettija odpeljali. V novo izvoljenem mestnem odboru sedé sami taki možje, katerim je on prvi malik, ali so jim pa njegova načela (razun izdajstva) božje zapovedi. Mestni župan zatira ravno tako slovensčino ali iz principa ali pa iz apatije proti slovenskemu jeziku, kterege le besedice ne zna. Vladini vradniki in tudi taki, ki imajo pri ministerstvu in primorskem namestniku dosti veljave, so z njim zvezani in v vsem le Italijanom na voljo delajo, kot da bi v goriškem okraju nobeden Slovenec ne stanoval. Kaj bi dalje o tem govoril, ker vsak dan vsakemu kaže, da se italijančenje zmiraj bolj razširja. Šola tu kaže, kateri prebivavci še v veliki množini tu stanujejo. Treba bi bilo še veliko, veliko prenarediti. Še v malenkostih so tukajšnji Italijani na tuji strani; kak krik in vik je

bil, kot mi je nek ozkoserčni Slovenec pripovedoval, ko je glas napočil, da se bo v prihodnje šola meseca oktobra začela.

V Solkanu 20. julija 1866.

Na beneškej meji. Δ (Prošnja do nadškofa v Vidmu.) Prosnid (Prosenico) je vas v slovenskem delu Benecije. Vzemi Kozlerjev zemljovid v roko, in išči jo v severnem oddelku beneške Slovenije. Tam stoji na precej lepem kraju ter gleda ponosno v furlansko nižavo mislé: „Tam doli ljudje prebivajo, veselje pa redko uživajo“. Pa tudi Prosnid ne živa popolnega veselja; menjka mu samostojne, neodvisne duhovnije. Zatorej so že lani prošnjo poslali prevzviš. nadškofu v Videm, v kterej ponižno pa tudi enoglasno in krepko prosijo, naj se duhovnija Prosnid povzdigne v faro ali neodvisno vikarijo. To prošnjo, ktero so podpisali vsi farmani, dobil sem tudi jaz v roke in priterditi moram, da se mi dozdeva živa potreba, naj se te pravične in občne želje spolnijo. Svojo prošnjo podpirajo farani s kaj temeljitimi dokazi; vseh pa „Slovenec“ ne more navajati, zatorej naj pove samo to, kar pravijo zastran slovenskega jezika.

Peta točka se glasi takole: „Je Prosnid slovensk svet „paese slavo“, pa ne „schivo“, kakor se je poljubilo našim sosedom Lahom pikati nas, češ, da smo sklenjeni Bog ve s kom, pa da so le oni sami „otroci proste“. Kakor slovensk svet je Ahtam laškemu svetu po vsem ptujec — ptujec jim je po jeziku, ptujec po šegah in navadah, ptujec po narodnosti, ptujec po mišljenju in želelju, po djanju in nehanju. Ker pa ptujec do ptujca malo zaupanja, še manj pa ljubezni ima, sodimo, da je potrebno in koristno za dušni blagor obojnih, naj se duhovno pastirstvo v Prosnidu loči od unega v Ahtah, kakor nekdanj Abrahamovo čredarstvo od Lotovega, ter naj samostojno, enakoverstno postane, imenovaje se neodvisna vikarija, ali kuracija, ali fara. Torej naj ne bode več podverženo Prosnidsko pastirstvo voditeljstvu laškega vikarja, ki je popolnoma ptujec v Jerusalemu, to je, v slovenskem jeziku, kakor je do sedaj. Taka napaka ni le zoper prirodne, ampak je tudi zoper djavne postave božje in človeške. Prosnid naj ima svojega lastnega neodvisnega duhovnika, ki dobro uméje, govori in piše slovenski jezik, da se ne bode samo ponašal, kakor g. vikar iz Aht o našem sejmu, z lepim glasom pri petju in pridigi, ampak da bo tudi mogel peti in govoriti v jeziku svojim ovčicam razumljivem, kakor zahtevajo dušne potrebe in vsakdanje zadeve Prosnidskega ljudstva; kajti oni ne razuméje laškega jezika, zlasti žene in mladina obojnega spola ne! Tako namreč hoče in zapove Tridentinski zbor (sess. 23. c. 1. de Reform.), kjer pravi: „(Duhovni) pastir naj pozna svoje ovčice; naj daruje zanje sv. mašo; naj jih pase z oznanilom božje besede, z delitvijo ss. zakramentov in z izgledom vseh dobrih del“. Prosnidčani so res želeli videti te lepe čednosti pri svojih vikarjih v Ahtah, pa jih niso še videli.

Resnično povemo, da gg. vikarji v Ahtah niso nikoli mogli poznati svojih ovčic v Prosnidu, nekaj zavoljo daljave, nekaj zavoljo prereditkih obiskovanj, s kterimi tukajšnja podružnica samo o semnjih počesučeje, nekaj zavoljo nevednosti v slovenskem jeziku. Sv. maše ne darujejo za naše ljudstvo, dasiravno so mu župniki. Pasti nas z oznavilom božje besede, kakor poleg Tridentinskega tudi Oglejski zbor od leta 1740, c. XIX. zahteva, ni jim bilo mogoče nikoli, kajti laškega jezika razumejo naši možje le toliko, da kako debelo zakrožijo“.

Nadalje govorijo Prosnidčani v svoji prošnji še o drugih krivicah, s kterimi tare laško duhovstvo slovenske seljane, ter se sklicujejo na „bule, inštitucije, kanone“; ali vse je bilo zastonj. Videmska „kurija“ je po dolgem obotavljanju odgovorila, da

ostane vse pri starem, ker tako je najboljši; skladatelja te prošnje je pa dala po Goriškem nadškofijstvu pokregati, češ, da ljudstvo šunta! Prečast. gosp. Jožef Podrieka, verli rodoljub in vse hvale vredni župnik v našem Berginju, so breskerbni „kuriji“ po isti poti odgovorili, in sicer tako odgovorili, da je potem — vse potihnilo. Prosnidčani se mislijo zdaj v Rim obrniti. Bog daj srečo! — Da bi kdo ne mislil, da se „Slovenčev“ glas nesliši na Beneško, povem, da vsaj dva duhovna pastirja, g. Podrieka Peter v Št. Petru in g. Jusič Jožef v Landru (L'antro) vsak svojega „Slovenca“ imata; Slava obema! Tudi Videmska „kurija“ je brala naše „novoletno voščilo“. To vem za gotovo. Dobro! Najbolje bi bilo, ako bi vsi beneški Slovenci pridruženi bili goriškej nadškofiji. Kaj dobro bi tudi bilo, da bi kdo to reč in potrebo prav jasno dokazal. Terkajte, morda se odpre!

Južno bojišče.

Sijajno pa zaslužno seslavi slavna zmaga naše pomorske vojne nad tako imenovano „nepremagljivo laško armado“ pri otoku Visu v jadranskem morju. Kakor je že znano, zgodilo se je to 20. t. m. Dolgo časa se je že ugibovalo, kaj da namerja veliko laško brodogve in njegov admiral Persano, in ali misli še kaj početi, ali pa je bilo vse le silna baharija. Enkrat se je reklo, da namerja Benetke bombardovati, drugič Pulj (Polo), potem zopet Benetke, Dobrovnik in Kotor v Dalmaciji ter naše malo brodogve, če bi se kje kaj ustavljati prederznilo, na kosce zdrobiti in do poslednjega moža potleči. Podvojvoda (zdaj namestni vojvoda ali admiral) Tegetthoff, ki je rojen Mariborčan in neki še le 39 let star, jih je sicer pred nekaj dnevi šel iskat pred Jakinsko luko (Ancona), ali Lahi se niso nič zanj zmenili. Imeli so tedaj drug namen, ki so ga še le 18. t. m. razodeli s tem, da so se naenkrat prikazali pred dalmatinski otok Vis (Lissa), ki ima znamenito pa močno uterjeno luko. Junaški Tegetthoff, to zvedevši, jo hitro odrine iz Pulja s 7 ladjami in blizo 3000 mornarji prederznetu sovražniku naproti, ki je imel 12 velikih in z železom okovanih ladij, več ko 300 topov, okoli 6000 mornarjev in kakor pravijo, še 15.000 vojakov, ki bi bili potem na suho stopili. Naš vojvoda je moral tedaj veliko veliko serčnost imeti, da se ni zbal tako močnega sovražnika. Kratek pa silen boj se vname. Krogle, bombe, granate so se neki sipale, da je bilo groza. Naši ne jenjajo. Kmalo je bila sovražna ladija „Rè d' Italia“ prederta in končana ter se je z njo vred potopilo več ko 600 mornarjev, — le nekaj malega, pravijo da 20, se jih je rešiti moglo. Drugo veliko ladijo pa so naši razstreljali in je v zrak zletela, tretja je pa neki na begu konec vzela. Naši so imeli 40 mertvih, Lahi pa menda več ko 1000. Slavna je bila tedaj za naše zmaga, in upamo, da bo to tudi pri sklepanju miru kaj prida zdalo in da je bil pri Visu zadnji boj.

Lahi so se torej res prederznili napasti našo jugoslovansko zemljo in so tako svetu pokazali, da njih učenjaki ne sanjarijo zastonj o Dalmaciji, Istri, Gorici itd. Toda tu so se tudi dobro spekli, ker pokazali so jim v slavni zmagi naši mornarji, med kterimi je večina Jugoslovanov, kje je njih prava domovina in da naj znanprej tujo zemljo pri miru pusté. V tem pomorskem boju se je pa tudi spričalo, kaj da tudi majhno pa hrabro kardelo premore, ako ima skušenega in junaškega vodja, kakor je Tegetthoff. Slava vsem! — Da si pa „Slovenčevi“ bralci to bojišče bolje pred oči postavijo, povemo jim nekoliko o tem otoku.

Otok Vis leži v južni Dalmaciji in je oddaljen 10 milj od suhe zemlje, 3 pa od mesta Lesine na otoku Hvaru (Lesina), tedaj skoraj v sredi med mestoma Zadrom in Dobrovnikom. Ves otok je kake 3 milje dolg in 1 m. širok ter ima povsod, zlasti pa na južni in zapadni strani, sterne bregove. Ta otok se spominja že pri starih Gerkih, ki so ga „Issa“ zvali. Hvalilo se je že tedaj njegovo izvrstno vino. Rimljani so dobili tamka 20 ladij, da so se mogli s Filipom Macedonskim vojskovati. V srednjem veku je imel s Hvarom enako osodo. V začetku tega stoletja, namreč l. 1810, polastili so se Angleži Visa ter ga kar močno uterdili. Tedaj je imel 12.000 prebivalcev, ki so se s pridom pečali s trgovino. L. 1815 ga pa oddajo Angleži kakor del dalmatinske zemlje Avstriji, ki pa ni dosti zanj marala, tako da se je v kratkem število stanovnikov zmanjšalo na 6000 duš. Še le okoli l. 1830 je spoznala avstrijska vlada, kako važen da je ta otok in prav za prav ključ od jadranskega morja. Začela ga je tedaj bolje uterjevati in l. 1849 je oklicala njegovo luko kot pristan za vojaške ladije (Kriegshafen.) Ta luka pa je 800 sežnjev dolga in 360 s. široka, tedaj gre vanjo lahko tudi največe brodovje. Podnebje je tu tako blago, da se prideluje sila veliko južnega sadja, zlasti rožičev, vina in olja. Stanovalci so večidel ribiči in živé jako ubožno življenje. — To važno pa veliko luko so hotli Lahi v roke dobiti in od tod dalje kam mahnuti, — ali ni se jim po sreči izšlo! — Piše se, da Cialdini namerja s svojo armado v Tirole vdariti. (!) Tako je bil 26. t. m. v dolini „Sorda“ blizo mesta Tridenta hud boj najberže z njegovimi vojaki, ki so bili pa nazaj verženi in so zgubili 80 mertvih in 50 vjetih. Zdaj je vse mirno, ker je tudi Italija sprejela primirje.

Severno bojišče.

Glavni stan pruskega kralja je zdaj v Mikulovu (Nikolsburg) na Moravskem blizo avstrijske meje. Tu se zdaj važne reči godé in zvedeli bomo skoraj, ali bo mir ali pa še dalje vojska. Po miru zdihuje večina avstrijskega ljudstva, — le nekaj znanih dunajskih časnikov — med njimi tudi „Volksfreund“ — vpije še po kervavi vojski in se poteza za staro pa zdaj ničvredno slavo bivšega nemškega cesarstva. Upajmo, da ne bodo njih glasovi obveljali! Razun izstopa iz nemške zveze pa Pruska tudi tirja, naj bi jej Avstrija 250 mil. gld. za bojne stroške povrnila. To bi bil spet kaj velik vdarec za nas! Že tako imamo na Češkem itd., kjer Prusi razsajajo, na stotine milijonov škode, — zdaj pa še toliko odškodnine! To je zares huda. — Pruska vojska je zdaj na 3 tri veče kampe razdeljena: sredina stoji na moravskem polju, levo krilo je obrnjeno proti Požunu, desno pa proti Kremsu. Vseh skupaj imajo tu blizo 250.000 vojakov, kar ni majhno število. Ravno 22. so hotli do Požuna predreti in si ga osvojiti. Nastal je blizo Blumenaua z našimi hud boj, ki bi se bil neki najberže zanje slavno končal, da bi se ne bilo pop. ob 2 primirje naznanilo. Vojaščina je ostala v teh krajih, kjer je tedaj bila. Ali naznanja se pa tudi, da je neko prusko kardelo to mejo nekje preskočilo in naprej vdarilo, kar pruske namere dobro poznamlja. Te dni si bodo na obeh stranéh enmalo odpočili pa tudi še boljše vse za boj pripravili, kar je še treba, da se potem do dobrega spoprimejo, če bi se pogovori o miru razdreti imeli. — Zoper armade „nemških srednjih in malih“ se Prusi vedno srečno bojujejo. Kjerkoli se zgrabijo, zmagajo Prusi. Tako so bili Parci zelo tepeni pri Kisingen in Ašafenburgu. Tam tudi menda ne velja primirje, kar je tolikanj bolj čudno, ker je tudi naših vojakov dosti tam. Po

zadnjem sporočilu so naložili Prusi Frankobrodu 52 mil. frankov davčine; če jih precej ne plačajo, bombardovalo in plenilo se bo mesto. Mestice Znojim na Mor. je moralo plačati 90.000 gld. Strašno razdelava sovražnik česko zemljo. Ni tedaj čuda, da rahločutne Dunajčane tako silen strah spreleta in da beži, kdor more.

Pa tudi ogleduhov ali špijonov se je menda sila veliko v mestu in okolici njegovi nateplo. Piše se, da jih je gosposka že 3000 zgrabila, — „Figaro“ pa šaljivo meni, da na vsacega Dunajčana 3 špijoni spadajo! 26. j. se je na Dunaju in v njegovi okolici oklical obsedni stan — zavolj potepuhov in nevarnih ljudi. — Piše se iz Berlina, da je primirje podaljšano za 5 dni.

Razne novice.

* Iz Ljubljane: Druge rekrutbe ne bo nič za mesto, ker se je celo število — 33 mož — katero ima dati Ljubljana, dopolnilo s prostovoljci. Županu in mestnemu odboru gre velika hvala za to, da je že v drugič tako dobro izvršil nabiro prostovoljcev, ter tako oprostil mestne mladenče vojaščine.

* Vsi vojaki, kateri se prevažajo iz Laškega skozi Ljubljano, dobivajo od vodstva južne železnice vsak po en maslec pive tukaj in v Gradcu. Lepo je to od železničnega vodstva in zasluži javno pohvalo.

* Kakor slišimo praviti, potrdilo je Nj. veličanstvo sklep dež. zbora, ta namreč, da bode na Kranjskem z Ljubljano vred 12 okrajnih glavarij.

* Včeraj se je tudi tu naznanil oglaš. vlade, ki naznanja nabiro dež. brambovcev ali strelcev v brambo in varstvo koroške dežele. Nabirali se bodo v Celovcu od 31. j. do 4. avg. in potem pri vseh okrajnih gosposkah, in sicer le zdravi in éversti pa pošteni korenjaki. Vsak dobi na roko 8 gld., doslužen vojak 10, in če se je kdo ko častnik dobro obnašal, pa 15 gld. Polovica se izplača koj, polovica pa potem, ko pride na zbirališče, ki je za spodnje Korošce Celovec, za zgornje pa Beljak. Za obleko, orožje in živež skerbí cesar.

* Danes se je dokančalo razpošiljanje 6 knjižic družbe sv. Mohora. Naj se čč. družniki oglašajo pri dotičnih dekanjskih predstojnikih in jim poštnino vračajo. Prizadevali smo se vse tako uravnati in storiti, da se ne godi nobena zmešnjava. Ako bi pa vendar se kazala kaka zmota, kar se pri tolikem številu prav lahko pripeti, naj se nam brez odloga naznani, da jo poravnamo, kolikor moremo.

* V Gorici so se pri bogoslovcih 21. t. m. šole končale.

* (Dr. Rieger je tnik.) Dr. Rieger in dr. Palacky se oni dan peljeta iz svoje grajščine (Malec) v Prago. Na potu ju ustavi pruski stotnik ter jima hoče konja vzeti. Rieger se temu ustavlja, kar more. Bil je tedaj kot jetnik odpeljan v bližnji Kostelec in celo noč zapert. Še le drugi dan zjutraj je bil sprosten po dobroti nekega pruskega polkovnika. V Pragi so mu obljubili popolno zadostenje.

* V Terstu je bil oni dan med dijaci hud boj. Spoprijeli so se bili zunaj mesta in metali s kamnjem tako, da je eden izmed njih koj mertev obležal, drug pa kmalo potem za ranami umerl. („Il. Prim.“)

* Iz Celja. Celjska gimnazija se je končala v nedeljo 22. julija. Programe se razpošljejo pozneje. Kakor čujemo obsegal bode letošnji letopis dva spisa od g. Miha Žolgar-ja, učitelja slovenščine, in sicer la-

tinskega pa slovenskega. Več o tem, kedar imamo programo v rokah.

* Izpiti zrelosti bili so na celjske gimnaziji 23. in 24. julija, in sicer po ukazu sl. ministerstva zavoljo nemirnih sedanjih časov tako, da so se izvrstnjakom in drugim boljšim učencem odpustili ustmeni izpiti ter se jim svedočbe dale po vspehu pismenih izpitov in po poprečnih razredih poslednjih tečajev. Slabejši in dvomljivi učenci pa so morali prebaviti tudi ustmene izpite, dasi tudi le iz nekterih predmetov.

* Normalka in realka končate šolsko leto prve dni avgusta. Latinske in nemške šole se porabijo potem najbrže za vojskine potrebe.

* 21. julija se je počela v Celju druga prostovoljna nabira „planinskih lovcev“, a kolikorsem imel priložnosti opazovati, s slabim vspehom. — Posavinčani se mi zdi, da niso nič kaj posebno bojnega duha navzeti. Tudi govornice, ki so se bile raznesle o „órnej vojski“, so nas le plašile bolj kot navduševale.

Duhovske zadeve.

Kerška škofija: Č. g. Božič Andrej, fajm. v št. Lipšu, je umerl. R. I. P.!

Račun dohodkov in stroškov za Slomšekov spominek.

Daritelji prejšnjega računa: V Kamniška dekaniji so darovali gospodje: Tavčar Ign., Jaklič Štefan, oba v Mengšu vsaki 2 gld., župnik in kaplan v Kamniku 3 gld., Lomberger Jožef v Tujnicah, Vovk Jožef v Komendi, Bergant Valentin, Teran Janez, oba v Vodichah, Hiti Janez na Homcu, Žadnikar Franc v Radomljah, Hudovernik Friderik v Rovah, Keršič Ivan, Kotnik Miha, oba v Dobu; Gnjevda Štefan na Brdu, Peharec Alojzi na Zlatem polji, Bononi Jož. v zgornjem Tuhinu, Dolenc Janko v spodnjem Tuhinu, Rozman Miha na Vranji Peči, Artelj Blaž na Selih, Černe Anton na Gozdu, Begelj Janez v Strajni, Krašovic Franc v Mekinah, Mervic Blaž v Nevljah, vsaki 1 gld. — V Radoliški dekaniji gg.: Vovk Simon, Lah Valentin, oba v Radolici, Pintar Lovro na Breznici, vsaki 2 gld., Bernik Lovro v Kamnigovici, Sterbenec Jož., kaplan tudi tam, Vovk Jan. v Ljubnem, Smrekar Anton v Lešah, Krištofič Lovro, kaplan na Bistrici, vsaki 1 gld. — V Šmarski dekaniji gg.: Korošic Martin na Kopajni 2 gld., Vindišar Mih. v Žalini, Pečar Andrej na Kerki, Ankerst Jan. kaplan v Šmarji, vsaki 1 gld., Rumppler Maks. v Lipoglavu 50 kr.

(Dalje pride.)

V Mariboru 1. julija 1866.

Matija Prelog,
denarčar.

Loterija.

Terst: 14 36 90 47 10.

Prihodnje srečkanje je 8. avgusta 1866.

Dunajska borsa 27. julija 1866.

5% metalike	60.10
5% nacional	65.—
1860 derž. posoj	75.—
Bankine akcije	693.—
Kreditne „	143.90
London	126.—
Novi zlati	6.12
Srebro	126.—